

Riçard Berenqarten

AĞAC

Mənim öz aləmində
 əkilibdir bir ağac,
böyüdükcə hər yana,
 qol atıb qulac-qulac.
Bu ağac mahnı ağac,
 bu ağac alov ağac,
nəğmələrdə aranmış,
 kök atmış ölümlərə,
küləklərlə daranmış.
 Toxuduğu liflərdən
bələmiş gövdəsini,
 dayanıb ağac-bədən.
Hələ yaranmışından
 bir adi toxum qalan,
gur səslə, gur nəfəslə,
 səslənəndə, dinəndə
minlərlə dili olan,
 qalın qabıqlar ilə
öz bədənini örtən
 ki, toxuna bilməsin ona hər yoldan ötən.
Bəzən də cırıldayan,
 ildırımlara dözən, küləklərlə dağılan,
qarla bitişən bəzən,
 salamat qalan ağac,
skeletə çevrilən,
 yenə də olan ağac.
Fırtınalı buludlar altında pardaqlanan,
 məyusluğa güc gəlmiş, parçalanmış ümidlə
yenə göyə yüksəlmiş,
 "Karvan yolu"ndan keçib,
qanadlı buludlarla
 təmizlənilib, dayanmış, quşların cəh-cəhinə
yuxulardan oyanmış,
 meyvəsi zamanında

yetişən, dəyən ağac, barın ağırlığından
başını əyən ağac.

Çiliklənmiş baş tacı,
yaddaşlarda dövr edən bahar və yay ağacı...

Şəhid qəhrəmanların
tökülən saçı ilə tökmüş yarpaqlarını,
ilanların sarılıb
tutmuş budaqlarını,

bir nəhəng qoruduğu
görüş, yuxu ağacı, körpə uşaq gülüşü,
səsi sirayət edən

həyatla dolu ağac,
bir qoca, ulu ağac.

Yeri canına çəkən,
göydən havanı içən,

yaşayışa çevirən,
yaşayışı devirən, hər şeydən bezər ağac,
bir qəbir, məzar ağac.

Işıqla qidalanan, tüstüyə, buludlara,
müdrikə dayaq olan
səhrada mayak olan,
burulğanda burulmuş,
qızıldan zəncir bağı alovlar fəvvarəsi,
zülməti, qaranlığı
yarıb keçən şöləsi...

Axşamın zinətini, ləlin, cəvahirini,
zümrüdünü toplayan,

hər səhərin şəhindən
birilyant dənələyən,

sübhün al kürəsinə
dağıdaraq çiləyən, mirvaritək paylayan,
gecə səhərə qədər

havada pərvazlanan
xoş ətirli dayaqlar...

Günün tən olduğunu
təyin edən, canlanan, səmanın tağı ilə
birləşib tamamlanan
qara torpaq ağacı, budaq, yarpaq ağacı...

Atmosferin havası, atəşin su parçası,
güclü külək önündə
üzən işıq gəmisini, zülmətlərin bərəsi
timsalda üzən ağac,
hər şeyə dözən ağac...
Torpaqda lövbər salan,
səmanın dalğasında
alnını yuyan gəmi,
göyün dalğası kimi...
Beşik olan Günəşə,
buludlarla örtülən,
Ayın daldalandığı sakit, səssiz bir guşə...
Buludlar daldalanan
ulduz çəlləkçikləri
meteorlar yellədən,
planetləri silkən uzun lövbərlər ilə
qalaktikada gəzən,
dünyanı yarıb keçən,
səmanı qamarlayan
sözləri də sındıran,
qayanı qəlpələyən
daşları əzəz ağac,
aləmi gəzən ağac...
Budaqların sümüyün parçalayan, dağdan
güclərin baş qülləsi,
dayaq olan bir nöqtə,
fırlana oxu üstə,
mayak-sayrışan ağac, bir dam örtüyü ağac,
dam ağac, tavan ağac...
Dayanmadan fırlanan,
yer qabığı yaran,
yarğanları, yalları
barmaq ilə göstərən,
qığılcıma od verib,
hər yana alov saçan,
daşdan yumruqlarıyla quş lələyini tutan,
yaşıl yarpağı ilə,
qızılı yarpağıyla

günlərin səhifəsin
şəfəqinə bərq edən,
gecənin türbəsində boyalarla boyanmış
məzar daşları üstə
nəqş olunan bir yazı,
zülmətə nəğmə deyən,
ilk mənbələrdən gələn
nitqi alovlandırان
atəşli bir avazı...
Dağıdılmış buzların muma dönmüş nüvəsi,
mamır, ya da daş kömür,
daşlaşmış dinozavr,
ya da ayıdöşəyi,
qayıdan zaman-ağac,
alışan yanan ağac...
Tarixin dilin açan,
dəni tüpürsün deyə
çənəni burub deşən
iynə kimi çubuqlar basdırılmış dərinə,
əyilən yumşaq zoğlar
əkilməş köklərinə,
Düşən qanlı talanlar,
filizi qızıl güllər, kövrək saplaqlar üstə
yayılmış dəstə-dəstə...
Maqnetik kəhrabalar
hər yana işıq saçan, ıldırımını ötürən,
enerjini keçirən,
stratosferdən keçən, tüstü bacası tikən
elektrik ağacı... Ölüm sobalarına
aylarla, illər ilə
yanacağı yetirən
və sakit köks ötürən
yaradan, quran ağac,
dağıdan, vuran ağac...
Tərs üzünə çevrilmiş,
bir kəllə sümüyündə
öz ağac liflərini
gözün deşiklərindən,

çənədən taxan ağac,
sakitcə baxan ağac...
Mağaranın önünü
pərdə çəkib, bağlayan,
özü bir dünya ağac,
göyləri dağ tək tutan,
bir arzu, röya ağac...
Kimsəsiz səhralarda
rahat çadırlar quran,
kümbəzi xışıldayan
əsən yelkən sayacağı,
tənələrin dayağı,
dumanlar sızıb keçən
şanla şöhrət konusu,
şanla şöhrət ordusu...
Mələklər yuva seçən
pardaqlanmış millərlə
örtüyü dama-dama
ücalmış dam örtüyü,
ruhun barmaqlarıçün
söykənilən nərdivan,
ağacdən əks-sədanı
xatırladan hər zaman,
şaqraq nəğməylə dolu,
səs ilə qanadlanan
bağlanmış nəfəs yolu
bir döş qəfəsi ağac...
Meşənin havasından,
düzənin havasından
simfoniya səsləyən,
daimi okeanla
düşmənçilik bəsləyən
dirijorun çubuğu,
sehrli söyüd tağı,
baş əyən və əyilən,
kiminsə arzusilə
hökmü ilə əyilmiş
adi yaşıl bir ağac,

ocağ ağac, pır ağac...
Ümidlər ipi ilə
tarım-tarım çəkilmış,
məftil ilə bağlanmış
Yerdən Tanrıya qədər
səslənən göstərici,
nəql eyləyən adi kub...
Hər işi aydın görən,
xəzan yarpaqlarından
toxuyub çələng hörən
şaxələnən dolçalar,
vaxtın hərarətini ölçəcək termometr,
qan əvəzinə civə...
Gah yüksələn, yıxılan
bütöv bədənli ağac,
töxumlu, dənli ağac...
Dişləri tam tökülmüş,
yeyilərək sökülmüş,
zıncırov dil dəyəri
Qadesin ciyərləri, fırtınanın libası,
lənətləmə püskürən,
iki dəfə məhv olmuş,
heç zaman doğulmamış,
arfa sədası altda, gədikdə və çəməndə,
bağların iniltisi,
dəyanətli bir igid,
duran ağac-Qasperid...
Nəmli dodaqlarıyla yağışları toplayan
özü bir beşik ağac,
qətranlaşmış tamamən
yerin altdakı ağac...
Dadlı şərab çəlləyi, arzu, dilək ağacı,
dayaq, kömək ağacı...
Xəlvətdə bar gətirən,
dağlarda çıxan bulaq,
özbaşınalıq qoxan, şələlərtək axan,
ağlayan ağac-budaq... Sahillərindən çıxan
daşmış çaylara bənzər,

üsyana çıxan maqma,
üsyana çıxan odlar,
özü lava özüllü burulğanda fırlanan
deltalar və adalar təşkil eyləyən ağac,
hər yerə dəyən ağac...
Həmişə parlaq olan
gözəl mərcan ağacı,
payızda yarpaq salan
dəli-divan ağacı.
Ehtiraslar ağacı, gül açan bar ağacı...
Qanı tökülüb axan,
şillik qaratıkan,
ağrı, acı ağacı, həmişə yaşıl ağac,
bu ağac əsil ağac...
Kabus zənni yetirən,
uşaqları itirən bir cəmiyyət ağacı,
kövrəlib, kövrək olmuş,
qısa boy, əldən düşmüş,
qaralıb dildən düşmüş
adi həyat ağacı...
Həşəratlar diddiyi,
çürüntü zədə yayan,
ıldırımlar vurduğu,
aclıqdan qabıq qoyan,
təcavüzlərə dözən,
döyülüb şikəst olan insanların ağacı,
dostun, yarın ağacı...
Abidəyə çevrilən,
bu ağac ölü ağac, həyatı sönən ağac,
kök-köməçli devrilən,
doğranan taxta-taxta,
istilik vermək üçün
oduna, yanacağa,
ocağa dönən ağac...
Çörək üçün, nan üçün
şərab üçün bir kasa
bu ağac ağac-masa...
Üfüqi salınan tir, salınıb, basdırılmış

bağlanc təməli ağac,
əridilmiş, gömülmüş,
üstünə qan çilənmiş,
padşah gövdəli ağac...

Cəhənnəmin əlilə
Cənnətə zəncirlənmiş
çarəsiz dar ağacı, kədər, qübar ağacı...

Döyülmüş və sarınmış,
darıxmış və darınmış,
yenidən duran ağac...

Korların əl əsası,
dayaq, tutaqlı ağac,
ağır, sanbal qəbzəli
qılıncların kəsəri,
filin buynuzu kimi
yoğun budaqlı ağac,
qalxıb qələbə çalan
ebenlərin nizəsi,

keçilməz cəngəlliyin
həyatı, sıx meşəsi,
şəhərin bağlarında
sakit, duyğulu ağac,
bağban tumarladığı
hər an qayğılı ağac...

Bir təmkinlik ağacı,
"bəli" və "yox" ağacı,
bunun, onun ağacı,
ağların, qaraların,
keçmiş, gələcəyi
qaynadıb, qatan ağac,
öz-özünü hər yana
yayıb, kök atan ağac...

Müasir dünyamızı
tərif, tərənnüm edən,
əzələlər bürümüş,
qanla, tərlə yüksələn
özü bir ağac-bədən...
Dərindən köks ötürən,

diksinərək titrəyən,
barlı bəhər gətirən,
həyat rüşeymi ağac,
hər tərəfə kök atmış,
kasası dolub daşmış
budaqlar atan ağac,
sarmaşığı tək dolanan,
hər yanı tutan ağac,
pərvaz eyləyən ağ quş,
gəzən ruhlar ağacı,
səmalara dalınan
dərdlər, sirlər ağacı,
il, əsrlər ağacı...
Venadan çiçəklənən,
sinirlər arteriyası,
kapilyarlar ağacı,
sənin əsas mil olan
köklərin batıb gedir
sonsuz ənginliklərə...
Mən yuxarı enirəm
və aşağı qalxıram...
Eraların özəyi, Adam Kadmon,
İesey oğlu David, hətta İblisin belə,
Moiseyin özünün
yüksək dağın başında
mili, özəyi ağac,
hər yerdə səyi ağac...
Budda, Tilop ağacı
Kali, Tantra ağacı,
Aştarat, Lilit, İştər və Astarta ağacı...
Kəllə sümüyü üstə
rəqs eyləyən, şənlənən
nadinc, dəlisöv ağac,
od ağac, kösöv ağac...
Mamır, çamır bitirən
torpağı münbit edən
özü köbələk ağac
yalqız ağac, tək ağac...

Orxideylər anası,
ətirşahlar anası,
Druidlər ağacı driadlar ağacı,
hörümçəklər tor quran,
qarmaq quşu yuvası,
yarasanın pərvazı, qırqovulun pusqusu,
şüur, həyat ağacı...
Adları deyən, çəkən,
tarixlər dönəmini,
indinin önəmini danışan dil ağacı,
dərində dibsiz olan,
daim əbədi qalan
bir yoldaşlıq ağacı,
bir sirdaşlıq ağacı...
Canıma dərman, dəva,
mənim aldığım hava,
hələki doğranmamış,
duran, solmayan ağac,
nə ram olmayan ağac...
Tağları quran ağac,
dayanan, duran ağac,
müstəqil, azad ağac,
köləliyə yad ağac...
Eşq, məhəbbət ağacı,
haqq, ədalət ağacı,
sevilən güllər açan
səmimiyyət ağacı !..

*Translated from Russian translation of Alexander Makarov-Krotkov into
Azerbaijani by Elvis Aliyev*